অধ্যায় ৬ ঃ নগদ বহী

অধ্যায় গাঁথনি

৬.১ উদ্দেশ্য
৬.২ পৰিচয়
৬.৩ নগদ বহী আৰু পাছ বুকৰ অর্থ
৬.৪ নগদ বহীৰ গুৰুত্ব
৬.৫ নগদ বহীৰ বিভিন্ন প্রকাৰ
৬.৬ উদাহৰণ
৬.৭ খুচুৰা নগদ বহী আৰু অগ্রিম ধন কৰা পদ্ধতি
৬.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৬.৯ অধিক জানিবলৈ
৬.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৬.১১ আর্হি প্রশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- নগদ বহীৰ অর্থ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- নগদ বহী আৰু পাছবুকৰ পার্থক্য ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- নগদ বহীৰ গুৰুত্বৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- বিভিন্ন প্রকাৰৰ নগদ বহীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- নগদ বহীত লেনদেনসমূহ লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰিব
- খুচুৰা নগদ বহীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

আগৰ অধ্যায়ত আমি জাবেদা আৰু খতিয়নৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলো। আপুনি ডেবিট আৰু ক্রেডিটৰ অর্থ জনাৰ লগতে লেনদেনসমূহ জাবেদাত লিপিবদ্ধ কৰা আৰু খতিয়নলৈ স্থানান্তৰ কৰাৰ নিয়মসমূহৰ বিষয়ে জ্ঞাত। একোটা হিচাপ ডেবিট আৰু ক্রেডিট কৰাৰ নিয়মসমূহ নগদ বহী প্রস্তুত কৰোতেও ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

এই অধ্যায়ত আমি নগদ বহীৰ অর্থ, গুৰুত্ব আৰু বিভিন্ন প্রকাৰৰ নগদ বহীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। ডেবিট আৰু ক্রেডিট কৰাৰ নিয়মসমূহ অনুসৰণ কৰি নগদ বহী প্রস্তুত কৰাৰ বিষয়েও এই অধ্যায়ত আলোকপাত কৰা হ'ব। এই ব্যৱসায় সংগঠনত নগদ বহীৰ গুৰুত্ব আৰু

নগদ বহীৰ প্ৰস্তুতকৰণৰ বিষয়ে এই অধ্যায়ত আপুনি জানিব পাৰিব।

৬.৩ নগদ বহী আৰু বেংকৰ পাছবুকৰ অর্থ (MEANING OF CASH BOOK AND PASS BOOK)

নগদ বহী হৈছে ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠানে নগদ টকা আৰু বেংকৰ লগত হোৱা লেনদেনসমূহ লিপিবদ্ধ কৰা এখন সহায়কাৰী বহী। যিকোনো ব্যৱসায়ৰ মূল ভিত্তি হৈছে বিত্ত আৰু সেয়ে নগদ টকা আৰু বেংকত ৰখা ধনৰ উদ্বৃত্তৰ পৰিমাণ নির্ধাৰণ কৰা হিচাপৰক্ষণৰ এক গুৰুত্বপুর্ণ দিশ হিচাপে গণ্য কৰা হয়। ব্যৱসায়ৰ সৱহখিনি লেনদেন নগদ টকা প্ৰাপ্তি, নগদ টকা পৰিশোধ, পণ্য বিক্ৰী আৰু পণ্য ক্ৰয়ৰ লগত জড়িত হয়। গতিকে ব্যৱসায়ৰ প্ৰতিটো লেনদেন যথাযথভাৱে লিখি ৰাখিবৰ বাবে উপযুক্ত বহীসমূহ সংৰক্ষণ কৰাটো প্ৰয়োজন। নগদ বহীৰ সহায়ত এক নির্দিষ্ট তাৰিখত ব্যৱসায়ৰ বেংকত থকা টকাৰ উদ্বৃত্তৰ পৰিমাণ পৰীক্ষা কৰিব পাৰি।

বেংকৰ যোগেদি কোনো পৰিমাণৰ টকা জমা ৰখা, টকাৰ প্ৰাপ্তি, টকা আহৰণ, টকা পৰিশোধ কৰিবলৈ হ'লে বেংকত হিচাপ খুলিব লাগে। বেংকত হিচাপ ৰাখোতা তথা বেংকৰ গ্ৰাহক আৰু বেংক এই দুয়ো পক্ষই বেংকৰ লগত কৰা সকলোবোৰ জমা আৰু আহৰণৰ লেনদেনৰ প্ৰৰিষ্টি সংৰক্ষণ কৰিব লাগে। বেংকৰ লগত হোৱা লেনদেনসমূহৰ বেংকৰ খতিয়নত থকা তথ্যৰ বিষয়ে বেংকৰ গ্ৰাহকক জনাবৰ বাবে বেংকে এখন সৰু বহী দিয়ে। এই বহীখনকে বেংকৰ পাছবুক বোলা হয়। বেংকৰ গ্ৰাহকে তেওঁৰ নগদ বহীত বেংকৰ লগত হোৱা লেনদেনৰ লগত পাছ বুকত থকা লেনদেনৰ প্ৰৰিষ্টিসমূহ মিলাই চাব পাৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ঃ পাছবুক বুলিলে কি বুজে?

.....

.....

প্ৰশ্ন নং ২ঃ নগদ বহী বুলিলে কি বুজে?

.....

.....

৬.৪ নগদ বহীৰ গুৰুত্ব (IMPORTANCE OF CASH BOOK)

নগদ বহী হৈছে এখন অতি গুৰুত্বপূর্ণ সহায়কাৰী বহী; কিয়নো ইয়াত ব্যৱসায়ৰ সকলোবোৰ নগদ লেনদেন লিপিবদ্ধ কৰা হয়। নগদ বহীৰ গুৰুত্বৰ বিষয়ে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

(ক) নগদ টকাৰ সত্যতা নির্ধাৰণত সহায়ক (Helpful in ascertaining the true cash position) ঃ

নগদ বহী নাৰাখিলে নগদ টকাৰ প্ৰকৃত অৱস্থাৰ বিষয়ে জানিব পৰা নাযায়। নগদ বহীয়ে নগদ লেনদেনৰ সত্যতা প্ৰতিফলিত কৰে। যিকোনো সময়তে নগদ বহীয়ে দেখুওৱা নগদ টকাৰ উদ্বৃত্ত তথা ৰাহি নগদ টকা থোৱা বাকচত থকা টকাৰ পৰিমাণৰ লগত মিলি থাকিব লাগে।

(খ) নগদ টকাৰ পৰিচালনাত সহায়ক (Helps in cash management) ঃ

নগদ বহীয়ে নগদ লেনদেনসমূহ নিয়ন্ত্ৰণত সহায় কৰে। সৰুৰেই হওক বা ডাঙৰেই হওক, সকলো ব্যৱসায়তেই নগদ বহী সংৰক্ষণ কৰা হয়। প্ৰতিটো ব্যৱসায়তেই নগদ টকাৰ পৰিচালনা অৰ্থাৎ প্ৰাপ্তি আৰু নগদ পৰিশোধৰ বাবে সতৰ্ক হোৱা উচিত। ব্যৱসায়ত দৈনিক, সপ্তাহত আৰু মাহেকত কিমান ধন সংগ্ৰহ কৰিছে আৰু পৰিশোধ কৰিছে আৰু উক্ত সময়ৰ অন্তত হাতত কিমান টকা ৰাহি হৈ আছে তাক জনাটো অতি দৰকাৰ যাতে হাতত ৰাহি হৈ থকা ধনখিনি ব্যৱহাৰৰ বাবে কাৰ্যকৰী পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।

(গ) নগদ ধনৰ আত্মসাৎ ৰোধত সহায়ক (Helps in preventing embezzlement)ঃ

নগদ বহীৰ সংৰক্ষণে নগদ ধনৰ আত্মসাৎ প্ৰতিৰোধ কৰাত সহায় হয় ।নগদ বহী নাৰাখিলে দৈনিক নগদ ধনৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে জানিব পৰা নাযায় আৰু ইয়াৰ ফলত সংশ্লিষ্ট কৰ্মচাৰীয়ে নগদ ধন আত্মসাৎ কৰিবলৈ অধিক সুবিধা পায় ।

(ঘ) নগদ টকাৰ উদ্বৃত্তই দলিলী সাক্ষ্য হিচাপে কাম কৰে (Serves as a documentary evidence for cash balance) ঃ নগদ বহীয়ে হাতত ৰাহি হৈ থকা ধনৰ পৰিমাণৰ বিষয়ে দলিলী সাক্ষ্য প্ৰদান কৰে, কিয়নো হাতত প্ৰকৃততে থকা নগদ টকাৰ পৰিমাণ নগদ বহীৰ উদ্বৃত্তৰ লগত দৈনিক মিলাই চোৱা হয় ।

(ঙ) দৈনিক সংঘটিত হোৱা নগদ লেনদেনৰে সংখ্যা নিৰ্ধাৰণ (Ascertainment of daily cash transactions) ঃ

যিহেতু সকলোবোৰ নগদ লেনদেন নগদ বহীত লিপিবদ্ধ কৰা হয়, সেয়ে নগদ বহীৰ পৰা দৈনিক সংঘটিত হোৱা নগদ লেনদেনৰ সংখ্যা আৰু নগদ প্ৰাপ্তি আৰু নগদ পৰিশোধৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰাত সুবিধা হয়।

(চ) নগদ টকাৰ উদ্বৃত্ত নিৰ্ধাৰণ (Ascertainment of cash balance) ঃ

যিকোনো সময়তে নগদ বহীৰ উদ্বৃত্ত উলিয়াই হাতত থকা টকাৰ পৰিমাণৰ বিষয়ে জানিব পাৰি । এই ক্ষেত্ৰত নগদ টকা ৰখা বাকচত থকা টকা গণনা নকৰিলেও হয়।

(ছ) টকা আত্মসাৎৰ বিৰুদ্ধে বাধা দিয়া (Guard against defalcation) ঃ নগদ বহীয়ে দেখুওৱা নগদ টকাৰ উদ্বৃত্ত নগদ টকা ৰখা বাকচৰ পৰিমাণৰ লগত মিলাই ইয়াৰ সত্যতা প্ৰমাণ কৰিব পাৰি। সত্য নিৰূপণৰ প্ৰক্ৰিয়াই নগদ টকা আত্মসাৎৰ বিৰুদ্ধে বাধা প্ৰদান কৰে।

(জ) ভুলৰ শুধৰণী (Rectification of errors) ঃ নগদ বহীৰ সত্য নিৰূপণৰ সময়ত নগদ টকা সম্বন্ধীয় যিকোনো ভুল ধৰা পেলাব পাৰি। যদি নগদ টকা ৰখা বাকচত থকা টকাৰ পৰিমাণ নগদ বহীয়ে দেখুওৱা উদ্বৃত্তৰ পৰা পৃথক হয়, তেনেহ'লে বুজিব লাগে যে তাত ক'ৰবাত ভুল হৈছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৩ঃ নগদ বহীৰ গুৰুত্বৰ যিকোনো দুটা দিশ উল্লেখ কৰক।

.....

.....

৬.৫ নগদ বহীৰ বিভিন্ন প্রকাৰ (DIFFERENT TYPES OF CASH BOOK)

নগদ বহীত লিখিবলগীয়া লেনদেনৰ প্রকাৰৰ ওপৰত নগদ বহীৰ প্রকাৰ নির্ভৰ কৰে। সেয়ে নগদ বহী নিম্নলিখিত ধৰণেৰে ভাগ কৰিব পাৰি ।

(ক) এক স্তম্ভ যুক্ত নগদ বহী (Single column Cash Book)

(১) নগদ টকাৰ এটা স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী (Cash Book having one column for cash)

(২) বেংকৰ বাবে এটা স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী (Cash Book having one column for bank)

(খ) দ্বি স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী (Double column Cash Book)

(১) নগদ টকা আৰু বেংকৰ স্তম্ভ দ্বিস্তম্ভ যুক্ত নগদ বহী (Cash Book having two columns),

(২) নগদ টকা আৰু বাট্টা স্তম্ভসহ দ্বিস্তম্ভ যুক্ত নগদ বহী

(৩) বেংকৰ আৰু বাট্টা স্তম্ভ সহ দ্বিস্তম্ভ নগদ বহী

(গ) ত্রিস্তম্ভযুক্ত নগদ বহী (Triple column Cash Book) নগদ বহীৰ তিনিটা স্তম্ভ থাকেঃ নগদ টকা, বেংক আৰু বাট্টাৰ স্তম্ভসহ ত্রিস্তম্ভযুক্ত নগদ বহী ।

(ঘ) বহুস্তম্ভ যুক্ত নগদ বহী (Multiple column Cash Book)

বিভিন্ন শ্রেণীৰ নগদ টকাৰ প্রাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ পৃথক পৃথক স্তম্ভ ৰখা নগদ বহীকে বহুস্তম্ভযুক্ত নগদ বহী বোলা হয়। পণ্য বিক্রী, দেনাদাৰ, প্রাপ্যবিল,সুত আৰু অনান্য শিতানৰ পৰা পোৱা নগদ টকা নগদ বহীৰ প্রাপ্তি দিশৰ সংশ্লিষ্ট শিতানৰ স্তম্ভত পতা হয়। সেইদৰে পণ্যক্রয়, পাওনাদাৰ, প্রদেয় বিল, দৰমহা, মজুৰী, সূত, ভাড়া আদিৰ বাবদ কৰা পৰিশোধ নগদ বহীৰ পৰিশোধ দিশৰ সংশ্লিষ্ট শিতানৰ স্তম্ভত পতা হয়।

৬.৬ উদাহৰণ (ILLUSTRATIONS)

উদাহৰণ ১ ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা AB এণ্টাৰপ্রাইজৰ হিচাপৰ বহীত এক স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্রস্তুত কৰক—

তাৰিখ	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
May, 2011		
1	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand)	5, 000
2	নগদ ক্রয় (Cash purchase)	10, 000
3	নগদ বিক্রী (Cash sales)	20, 000
4	ৰামক ধন পৰিশোধ (Cash paid to Ram)	2, 000
7	হৰিৰ পৰা পোৱা ধন (Cash received from Hari)	1, 000
10	লিখন সাগ্রী ক্রয় (Purchased Stationery)	500

সমাধান ঃ

In the books of

AB Enterprise

Dr. **Cash Book** **Cr.**

Date 2011	Receipts	L/F	R/N	Amount Rs.	Date 2011	Payments	L/F	V/N	Amount Rs
May 1	To Balance b/d			5,000	May 2	By Purchase A/c			10, 000
May 3	To Sales			20, 000	May 4	By Ram			2, 000
May 7	To Hari			1, 000	May 10	By Stationery A/c			500
					May 10	By Balance c/d			13, 500
				26, 000					**26, 000**
May 11	To balance b/d			13, 500					

উদাহৰণ ২ ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা MM এণ্টাৰপ্রাইজৰ হিচাপৰ বহীত এক স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্রস্তুত কৰক—

তাৰিখ	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
April,2012		
1	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand)	20, 000
2	গৌতমৰ পৰা পোৱা ধন (Cash received from Gautam)	10, 000
3	দৰমহা পৰিশোধ (Salary Paid)	2, 000
4	ৰামৰ পৰা বাকীত পাও ক্রয় (Goods purchased from Ram on credit)	2, 000
7	নগদ ক্রয় (Cash purchase)	1, 000
12	বিজ্ঞাপনৰ খৰচ পৰিশোধ (Advertisement Expenses paid)	1, 500

সমাধান ঃ

In the books of

MM Enterprise

Dr. **Cash Book** **Cr.**

Date 2012	Particulars	L / F	R / N	Amount Rs	Date 2012	Particulars	L / F	V / N	Amount. Rs
April 1	To Balance b/d			20,000	April 3	By Salary			2, 000
April 2	To Gautam			10, 000	April 7	By Purchase A/c			1, 000
					April 12	By Advertisement Expenses A/c			1, 500
					April 12	By Balance c/d			25, 500
				30, 000					**30, 000**
April 13	To balance b/d			25, 500					

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৪ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা এক স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্রস্তুত কৰক।

2007		টকা
April 1	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand)	5,400
April 2	নগদ ধনেৰে ক্রয় কৰা পণ্য (Bought goods for cash)	750
April 4	মদন কুমাৰক পৰিশোধ (Paid to Madan Kumar)	105
April 7	নগদ টকাৰ বাবত পণ্য বিক্রী (Sold goods for cash)	2,750
April 8	বেংকত জমা কৰা ধন (Deposited cash in the bank)	5,200
April 9	নগদ টকাৰে মজুৰি পৰিশোধ (Paid wage in cash)	130
April 14	কার্যালয়ৰ আচবাবৰ বাবে পৰিশোধ (Paid for office furniture)	395
April 14	দিপকৰ পৰা পোৱা ধন (Received cash from Dipak)	525

উদাহৰণ ৩ ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা অভিজিত এণ্টাৰপ্ৰাইজৰ বহীত দ্বি-স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্ৰস্তুত কৰক —

তাৰিখ	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
June, 2013		
1	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand)	20, 000
	বেংক উদ্ধৃত্ত (Cash at Bank)	15, 000
3	ইমৰানক ধন পৰিশোধ (Cash paid to Imran)	10, 000
5	ভাড়া পৰিশোধ (Rent Paid)	1, 000
10	পণ্য ক্ৰয় (Goods purchased)	5, 000
12	বেংকত জমা কৰা ধন (Cash deposited into Bank)	2, 000
15	আচৰাব ক্ৰয় কৰা হ'ল আৰু চেক যোগে পৰিশোধ কৰা হ'ল (Furniture purchased and payment made by cheque)	1, 500

সমাধান ঃ

In the books of

Abhijit Enterprise

Dr. **Cash Book** **Cr.**

Date 2013	Particulars	L / F	V / N	Amount Cash Rs.	Amount Bank Rs.	Date 2013	Particulars	L / F	V / N	Amount Cash Rs.	Amount Bank Rs.
June 1	To Balance b/d			20,000	15,000	June 3	By Imran			10,000	
June 12	To Cash	C			2,000	June 5	By Rent A/c			1,000	
						June 10	By Purchase A/c			5,000	
						June 12	By Bank	C		2,000	
						June 15	By Furniture A/c				1,500
						June 15	By Balance c/d			2,000	15,500
				20, 000	**17, 000**					**20,000**	**17,000**
June 16	To Balance b/d			2, 000	15, 500						

জানি থোৱা ভাল

বিপৰীত প্ৰৱিষ্টি (Contra Entry) ঃ ওপৰৰ ৩ নং উদাহৰণত দিয়া দৰে নগদ টকা আৰু বেংকস্তম্ভ থকা বহীৰ ক্ষেত্ৰত খতিয়ন পৃষ্ঠা সংখ্যা (L.F) স্তম্ভত "C" লিখা প্ৰত্যক্ষ কৰিছে। যেতিয়া কোনো এটা লেনদেন নগদ টকা আৰু বেংকৰ লগত জড়িত হয় , যেনে- নগদ টকা বেংকত জমা দিলে বা নগদ টকা কাৰ্যালয়ৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে বেংক ৰ পৰা আহৰণ কৰিলে, তেতিয়া উক্ত লেনদেনটো নগদ বহীৰ একেটা পৃষ্ঠাতে দুয়োটা প্ৰৱিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা হয়। এনে প্ৰৱিষ্টিকে সাধাৰণতে "বিপৰীত প্ৰৱিষ্টি" নামে জনা যায় ।

উদাহৰণ ৪ ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা অভিজিত এণ্টাৰপ্ৰাইজৰ বহীত দ্বি-স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্ৰস্তুত কৰক —

তাৰিখ	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
June, 2014		
1	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand)	50, 000
	বেংক উদ্ধৃত্ত (Cash at Bank)	50, 000
3	অমৰক চেক যোগে ধন পৰিশোধ	
	(Payment made to Amar by cheque)	10, 000
5	প্ৰাপ্ত দস্তুৰি (Commission received)	1, 000
10	পণ্য ক্ৰয় কৰা হ'ল আৰু চেক যোগে ধন পৰিশোধ	
	(Goods purchased and payment made	
	by cheque)	5, 000
12	বেংকত ধন জমা কৰা হ'ল	
	(Cash deposited into Bank)	20, 000
15	কাৰ্যালয়ৰ বাবে বেংকৰ পৰা আহৰণ কৰা ধন	
	(Cash withdrawn from bank for office use)	2, 500

সমাধান ঃ

In the books of

Abhijit Enterprise

Dr. **Cash Book** **Cr.**

Date 2014	Particulars	L/F	R/N	Amount Cash Rs.	Amount Bank Rs.	Date 2014	Particulars	L/ V/ F N	Amount Cash Rs.	Amount Bank Rs.
June 1	To Balance b/d			50, 000	50,000	June 3	By Amar			10,000
June 5	To Commission			1,000		June 5	By Purchase A/c			5,000
June12	To Cash	C			20,000	June 12	By Bank A/c	C	20,000	
June15	To Bank	C		2,500		June 15	By Cash	C		2,500
						June 15	By Balance c/d		32, 000	53, 500
				53, 500	**70, 000**				**53, 500**	**70, 000**
June16	To Balance b/d			33, 500	52, 500					

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৫ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা দ্বি-স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্রস্তুত কৰক—

01-01-07 নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash in hand …. Rs. 100)
বেংক উদ্ধৃত্ত (Cash at Bank)…. Rs. 400)

02-01-07 নগদ ধনেৰে পণ্য ক্রয় (Cash purchase) …Rs. 50)

03-01-07 নগদ বিক্রী (Cash sales)…… .. Rs. 200)

04-01-07 X ৰ পৰা 100 টকা পোৱা হ'ল (Received Rs.100 from X)

05-01-07 Yৰ পৰা 200 টকাৰ এখন চেক পোৱা হ'ল (Received a cheque of Rs.200 from Y)

06-01-07	চেকখন বেংকত জমা কৰা হ'ল (Cheque was deposited into Bank)
07-01-07.1	আচৰাব ক্রয় কৰা হ'ল আৰু চেক যোগে পৰিশোধ কৰা হ'ল (Purchase furniture and payment was made by cheque Rs. 220)
08-01-07	কার্যালয়ৰ বাবে বেংকৰ পৰা 100 টকা আহৰণ কৰা হ'ল (Withdraw Rs. 100 from bank for office use)
09-10-07	বেংকত 50 টকা জমা কৰা হ'ল (Paid Rs.50 into bank)
10-10-07	ব্যক্তিগত খৰচৰ বাবে বেংকৰ পৰা 100 টকা আহৰণ কৰা হ'ল (Withdraw Rs. 100 from bank for personal use)

উদাহৰণ ৫ ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা অসম এণ্টাৰপ্রাইজৰ বহীত ত্রি-স্তম্ভযুক্ত নগদ বহী প্রস্তুত কৰক —

তাৰিখ	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
January, 2014		
1	ব্যৱসায়ত মূলধন বিনিয়োগ কৰা হ'ল (Capital introduced in business)	70, 000
2	বেংকত ধন জমা কৰা হ'ল (Cash deposited into Bank)	40, 000
3	পণ্য বিক্রীৰ বাবত চেক যোগে ধন পোৱা হ'ল (Goods sold and payment received by cheque)	10, 000
3	বাট্টা প্রদান (Discount allowed)	50
10	5,100 টকাৰে পণ্য ক্রয় কৰা হ'ল আৰু 100 টকা বাট্টা পোৱা হ'ল (Goods purchased for Rs. 5,100 and discount received Rs. 100)	
12	বেংকত ধন জমা কৰা হ'ল (Cash deposited into Bank)	20, 000
15	চেক যোগে দৰমহা পৰিশোধ কৰা হ'ল (Salaries paid by cheque)	2, 500
20	চেক যোগে ঘৰ ভাড়া পৰিশোধ কৰা হ'ল (Rent paid by cheque)	10, 000

টোকা ঃ বাট্টা স্তম্ভৰ উদ্ধৃত্ত নির্ধাৰণ কৰা নহয়। ইয়াৰ যোগফল নির্ধাৰিত সময়ৰ অন্তত খতিয়নলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

সমাধান ঃ

In the books of

Akash Enterprise

Dr. **Cash Book** **Cr.**

Date 2014	Particulars	L / F	R / N	Amount			Date 2014	Particulars	L / F	V / N	Amount		
				Cash Rs.	Bank Rs.	Dis-count					Cash Rs.	Bank Rs.	Disc ount
Jan. 1	To Capital			70, 000			J						
June 2	To Cash	C			40, 000		June 2	By Bank	C		40,000		
June 3	To Sales				10, 000	50	June 10	By Purchase			5, 000		100
June 12	To Cash A/c	C			20, 000		June 12	By Bank	C		20,000		
							June 15	By Salaries A/c				2,500	
							June 20	By Rent A/c				10,000	
							June 20	By Balance c/d			5, 000	57, 500	
				70, 000	**70, 000**	**50**					**70,000**	**70, 000**	**100**
June 21	To Balance b/d			5, 000	57, 500								

চিন্তা চর্চা কৰক ৭.১

YY এণ্টাৰপ্ৰাইজৰ বহীত নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা নগদ বহী প্ৰস্তুত কৰক—

2014

April 1. নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash balance) Rs. 10,000)

April 5. বেংকত ধন জমা কৰা হ'ল(Cash deposited into bank) Rs. 15,000)

April 7. পণ্য ক্ৰয় (Purchase goods) Rs. 5,000)

April 8. 20,100 টকাৰ পণ্য বিক্ৰী কৰা হ'ল আৰু 100 টকা বাট্টা প্ৰদান কৰা হ'ল (Goods sold for Rs. 20,100 and discount allowed Rs. 100)

April 10. 5,000 টকাৰ পণ্য বিক্ৰী কৰা হ'ল আৰু চেক যোগে ধন পোৱা হ'ল (Goods sold for Rs. 5,000 and payment received by cheque)

April 12. 600 টকাৰ পণ্য ক্ৰয় কৰা হ'ল আৰু 50 টকা বাট্টা পোৱা হ'ল (Goods purchased for Rs. 600 and discount received Rs. 50).

৬.৭ খুচুৰা নগদ বহী আৰু অগ্রিম ধন কৰা পদ্ধতি (PETTY CASH BOOK AND IMPREST SYSTEM)

যেতিয়া নগদ ধনৰ সৰু আৰু ডাঙৰ সকলোবোৰ প্রাপ্তি বেংকত জমা দিয়া হয় আৰু সৰু বৰ সকলোবোৰ নগদ পৰিশোধ চেকৰ দ্বাৰা সম্পাদন কৰা হয় তেনে পৰিস্থিতত সৰু সুৰা বহীখনকে খুচুৰা নগদ বহী (Petty Cash Book) বোলা হয়। এই বহীখনত প্রতিটো স্বাভাৱিক ব্যয় শিতানৰ বাবে পৃথক স্তম্ভ খোলা হয় ।এটা নিদিষ্ট সময়ৰ বাবে এবাৰহে চেক্‌যোগে আহৰণ কৰা ধনৰ পৰিমাণৰ বিপৰীতে আদায় দিয়া পৰিশোধসমূহৰ প্রৰিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা হয়। ব্যৱসায়ত এনে কিছুমান সৰু সুৰা খৰছ আছে যেনে ঠেলাভাড়া, ৰিক্সাভাড়া,ডাক টিকট ক্রয় কৰা আদি, যিবোৰৰ বাবে চেক্ প্রদান কৰাটো সম্ভৱ নহয় ।

খুচুৰা খৰচৰ বাবে এটা নিদিষ্ট সময়ত আহৰণ কৰা চেক নগদ বহীৰ পৰা খুচু ৰা নগত হিচাপত (Petty Cash Account) ডেবিট কৰা হয়। ক্ষুদ্র খাজাঞ্চীয়ে (Petty Cashier) পৰিশোধ কৰা খুচুৰা খৰচৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণীৰ পৰিমাণেৰে খৰচৰ হিচাপসমূহ ডেবিট আৰু খুচুৰা নগদ হিচাপ ক্রেডিট কৰা হয় ।খুচুৰা খৰচ বিশ্লেষণ কৰি সিহঁতৰ সংশ্লিষ্ট স্তম্ভত লিখা হয়। সেয়ে ইয়াক বিশ্লেষণাত্মক খুচুৰা নগদ বহী বোলা হয়। খুচুৰা খ ৰচৰ বাবে আহৰণ কৰা ধনৰ পৰিমাণ পৰিশোধ কৰা ধনৰ পৰিমাণতকৈ বেছি হ'লে উক্ত ৰাহি পৰিমাণে ক্ষুদ্র খাজাঞ্চীৰ হাতত থকা ৰাহি ধনৰ পৰিমাণ সূচায়।

খুচুৰা খৰচৰ অগ্রিম ধন দিয়া পদ্ধতি (The Imprest system of Petty Cash) ঃ

খুচুৰা নগদ বহী ৰখাৰ উৎকৃষ্ট পদ্ধতিটো হৈছে অগ্রিম ধন দিয়া পদ্ধতি। এই পদ্ধতিৰ অধীনত এটা নির্দিষ্ট কালত সাধাৰণতে এমাহত হ'ব পৰা খুচুৰা খৰচৰ পৰিমাণ পূর্বে নির্ধাৰিত কৰা হয় আৰু উক্ত পৰিমাণৰ ধন বেংকৰ পৰা আহৰণ কৰি ক্ষূদ্র খাজাঞ্চীক দিয়া হয়। এইদৰে আগতীয়াকৈ দিয়া ধনক অগ্রিম প্রদত্ত ধন বোলা হয় ।

মাহটোৰ অন্তত ক্ষুদ্র খাজাঞ্চীয়ে তেওঁ কৰা খৰচৰ বিৱৰণী মুখ্য খাজাঞ্চীৰ ওচৰত দাখিল কৰিব লাগে। তেওঁ এই সময়ছোৱাত কৰা খৰচৰ পৰিমাণ আদায় দিয়া হয় যাতে তেওঁ পিছৰ সময়ছোৱাৰ আৰম্ভণিতে পূর্বতে নির্ধাৰণ কৰা ধনৰ পৰিমাণেৰে নতুন সময়ছোৱাৰ খৰচৰ কাম আৰম্ভ কৰিব পাৰে। ইয়াৰ ফলত পূর্বে নির্ধাৰিত উদ্বৃও পুনৰ বাহাল হয়।

এই পদ্ধতিটোৰ জৰিয়তে ক্ষুদ্র খাজাঞ্চীৰ ওপৰত অভ্যন্তৰীণ প্রতিৰোধ ব্যৱস্থা প্রয়োগ কৰাৰ সুবিধা পোৱা যায়। মুখ্য খাজাঞ্চীয়ে সৰু সু ৰা পৰিশোধসমূহ সৃঙ্খলাভাৱে পৰীক্ষা কৰে । প্রতিবাৰতে প্রকৃততে পৰিশোধ কৰা ধনৰ সমান চেক্ ক্ষুদ্র খাজাঞ্চীক প্রদান কৰা হয় । দ্বিতীয়তে, এটা নির্দিষ্ট সময়ৰ মূৰে মূৰে নতুন চেক্ প্রদান কৰা হয় ।ইয়াৰ ফলত নগদ ধনৰ সঞ্চিত পৰিমাণ আৰু টকা আত্মসাৎ কৰাৰ সম্ভাৱনা কমে । লেনদেন হোৱা পদসমূহ বিশ্লেষণ আকাৰত বিভিন্ন শিতানত স্তম্ভত লিপিবদ্ধ কৰা হয় ।ইয়াৰ ফলত খতিয়নলৈ প্রৰিষ্টি স্থানান্তৰ কৰা কামৰ পৰিমাণ কমি যায় ।

৬.৮ অধ্যয়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টোত আমি নিম্নলিখিত বিষয়সমূহ আলোচনা কৰিলো ঃ

- নগদ বহীৰ অর্থ আৰু গুৰুত্ব।
- নগদ বহীত নগদ টকাৰ প্রাপ্য আৰু পৰিশোধ লিপিবদ্ধ কৰা হয়।
- ক্ষুদ্র পৰিশোধৰ সমূহ খুচুৰা নগদ বহীত লিপিবদ্ধ কৰা হয়।

৬.৯ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

1) Bhattacharya Ashis. Financial Accounting, New Delhi, Prentice Hall of India Pvt. Ltd.
2) Maheshwari S. N. Financial Accounting, New Delhi, Vikash Publishing House Pvt. Ltd.
3) Dam B. B. & Theory and Gautam H. C. Practice of Financial Accounting, Guwahati, Capital Publishing Company.
4) Gupta R. L. & Radhaswamy M. Accountancy, New Delhi, Sultan Chand & Sons.

৬.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ বেংকে এখন সৰু বহীত জমা হোৱা টকা আৰু পৰিশোধসমূহ লিপিবদ্ধ কৰি গ্রাহকক দিয়ে। এইখনকে পাছবুক বোলা হয়।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ নগদ বহী ব্যৱসায় প্রতিষ্ঠানে নগদ টকা আৰু বেংকৰ লগত হোৱা লেনদেনসমূহ লিপিবদ্ধ কৰা এখন সহায়কাৰী বহী।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ ১) নগদ টকাৰ সত্যতা নির্ধাৰণত সহায়ক

২) নগদ টকাৰ পৰিচালনাত সহায়ক

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ

Date 2007	Particulars	L / F	R / N	Amount Rs	Date 2007	Particulars	L / F	V / N	Amount. Rs
Apr 1	To Balance b/d			5,400	Apr 2	By Purchase A/c			750
Apr 7	To sales A/c			2,750	Apr 4	By Madan Kumar			105
Apr 14	To Dipak			525	Apr 8	By Bank			5,200
					Apr 9	By Wages A/c			130
					Apr 14	By Furniture A/c			395
					Apri 14	By Balance c/d			2,095
				8,675					**8,675**
	To Balance b/d			2,095					

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ

Cash Book with Cash and Discount Column

Date 2007	Receipts	L / F	R / N	Amount		Date 2007	Particulars	L / F	V / N	Amount	
				Cash Rs.	Bank Rs.					Cash Rs.	Bank Rs.
1 Jan	To Balance b/d			100	400	2 Jan	By purchase A/c			50	
3 Jan	To Sales…			200		6 Jan	By Bank	C		200	
4 Jan	To X			100		7 Jan	By Furniture				220
5 Jan	To Y			200		8 Jan	By Cash A/c	C			100
6 Jan	To Cash A/c	C			200	9 Jan	By Bank	C		50	
8 Jan	To Bank	C		100		10 Jan	By Drawings A/c				100
9 Jan	To cash A/c	C			50						
10 Jan						11 Jan	By Balance c/d			400	230
				700	**650**					**700**	**650**
12 Jan	To Balance b/d			400	230						

৬.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ঃ নগদ বহী বুলিলে কি বুজে?

প্ৰশ্ন ২ঃ নগদ বহীৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰসমূহ ব্যাখ্যা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ঃ নগদ বহীৰ গুৰুত্ব আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৪ঃ নিম্নলিখিত তথ্যৰ পৰা নগদ বহী প্ৰস্তুত কৰক।

2014		টকা
April 1.	নগদ উদ্ধৃত্ত (Cash balance)	1, 00,000
April 5.	ধন বেংকত জমা কৰা হ'ল (Cash deposited into bank)	50, 000
April 7.	পণ্য ক্ৰয় (Purchase goods)	15, 000
April 8.	পণ্য বিক্ৰী (Goods sold)	20, 000
April 10.	পণ্য বিক্ৰীৰ ধন চেক যোগে পোৱা হ'ল (Goods sold for Rs. 5, 000 and payment received by cheque)	5, 000
April. 12	পণ্য ক্ৰয় (Goods purchased)	600
April. 15	ৰামক ধন পৰিশোধ (Cash paid to Ram)	1, 000

*** ***** ***